

Akademie múzických umění v Praze

Divadelní fakulta

dramatická výchova

dramatická výchova

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Po stopách Raye Bradburyho

Magdaléna Hlaváčková

Vedoucí práce: prof. Mgr. Jaroslav Provazník
Přidělovaný akademický titul: Bc.

Praha, květen 2023

The Academy of Performing Arts in Prague

Theatre Faculty

Drama education

Drama education

BACHELOR'S THESIS

In The footsteps of Ray Bradbury

Magdaléna Hlaváčková

Thesis / Dissertation supervisor: prof. Mgr. Jaroslav Provazník
Academic title: Bc.

Prague, May 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Po stopách Raye Bradburyho vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím pouze uvedené literatury a pramenů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna v souladu se zákonem a vnitřními předpisy AMU.

Praha, dne

Magdaléna Hlaváčková

Poděkování

Ráda bych poděkovala prof. Mgr. Jaroslavu Provazníkovi za odborné vedení, cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při vypracování mé bakalářské práce. Mé poděkování patří také Bc. Marii Moulisové z DDM Rokycany za poskytnutí prostoru pro realizaci mého bakalářského projektu.

Abstrakt

Cílem této práce je vytvořit pětidenní dílnu v rámci příměstského tábora v Domě dětí a mládeže, která bude inspirována osobností Raye Bradburyho a jeho povídkami Raketa, Step a Burácení hromu ze sbírky Kaleidoskop.

V rámci dílny bude věkově rozmanitá skupina dětí nejen seznámena s osobností a příběhy Raye Bradburyho, ale také vůbec poprvé seznámena s metodami a technikami dramatické výchovy. Cílem práce je ověřit, jakým způsobem budou účastníci na nové metody reagovat, zda dojde během pěti dní k posunu v oblasti jejich projevu, schopnosti přistoupit na hru v roli, schopnosti improvizace atd.

Práce je rozdělena na tři části. V první, teoretické části se věnuji osobnosti autora a rozboru předlohy, ze které dílna vychází, a také skupině, která se dílny zúčastnila. Druhá část detailně popisuje obsah dílny, její jednotlivé části, cíle a obsažené metody. Třetí část obsahuje celkové zhodnocení projektu, jak byly naplněny jednotlivé cíle, co by bylo po nabyté zkušenosti možné vylepšit atd.

Abstract

The aim of this work is to create a five-day workshop within the framework of a suburban camp at the Children and Youth House, inspired by Ray Bradbury and his short stories *The Rocket*, *The Veldt* and *A sound of Thunder* from the *Kaleidoscope* short-stories collection.

During the workshop, a diverse group of children will not only be introduced to the personality and stories of Ray Bradbury, but will also be introduced to the methods and techniques of drama education for the first time. The goal of the work is to test how the participants will react to the new methods, whether there will be a progress in the area of their expression, ability to approach role-playing, improvisation skills, etc. during the five days.

The work is divided into three parts. The first, theoretical part, is focused on the personality of the author and the analysis of the text on which the workshop is based, as well as the group that participated in the workshop. The second part describes in detail the content of the workshop, its different parts, its aims and the methods involved. The third part contains an overall evaluation of the project, how the different objectives were met, what could be improved after the experience, etc.

Obsah

Úvod	7
1. Informace o skupině	8
2. Literární předloha a její vztah ke skupině	10
2.1 Autor	10
2.2. Autorský styl Raye Bradburyho	11
2.3 Výrazné motivy v tvorbě Raye Bradburyho	12
2.4 Povídka Raketa	13
2.5 Povídka Burácení hromu	14
3. Projekt	16
3.1 První den	17
3.2 Druhý den	22
3.3 Den třetí	30
3.4 den čtvrtý	31
3.5 Den pátý - závěr tábora	36
4. Závěr	39
Použité zdroje	41
Přílohy	42

Úvod

Dramatická výchova mě provází již od dětství, kdy jsem se jako žák Literárně-dramatického oddělení ZUŠ poprvé seznámila s jejími metodami. Protože kromě dramatické výchovy současně studuji také Český jazyk a literaturu, je pro mě práce s literární předlohou stěžejní částí mé praxe.

Ray Bradbury, klasik moderní americké literatury, je pro mě zdrojem inspirace již mnoho let, od té doby, kdy jsem ho jako studentka gymnázia objevila.

V souvislosti s dramatickou výchovou jsem se však s Bradburym setkala teprve nedávno, kdy jsem při přípravě svých hodin čerpala inspiraci z knihy Iriny Ulrychové Drama a příběh. Po vyzkoušení příběhového dramatu Marionety a.s. jsem si uvědomila, že zejména sci-fi povídky Raye Bradburyho mají značný dramatický potenciál a věnují se otázkám, které jsou překvapivě stále aktuálnější a atraktivnější jak pro děti, tak dospělé.

Když se mi naskytla příležitost vést příměstský tábor pro velice rozmanitou skupinu dětí, rozhodla jsem se science-fiction a pohled do možné budoucnosti zvolit jako téma, které může všechny členy skupiny spojovat.

Pětidenní dílna, kterou v rámci této práce popisuji, si klade především tyto cíle:

- Hlavním cílem je především vytvořit a realizovat pětidenní dílnu v rámci příměstského tábora pro skupinu dětí ve věku od sedmi do čtrnácti let
- Druhým cílem je seznámit účastníky s tvorbou Raye Bradburyho
- Dalším cílem je seznámit dosud nezkušenou skupinu s metodami a technikami dramatické výchovy a rozvíjet pomocí nich jejich vyjadřovací schopnosti, schopnost improvizace a formulace vlastních názorů, schopnost jednat v roli atd.
- V neposlední řadě je cílem této práce také práce s literární předlohou a vytvoření několika příběhových dramát, díky kterým si mohou účastníci dílny poprvé vyzkoušet být v situaci a součástí rozhodovacího procesu, který příběhové drama nabízí
- Posledním cílem je na konci dílny vytvořit jednoduchý a krátký divadelní tvar, který by byl součástí veřejného vystoupení pro rodiče účastníků

Všechny povídky, které slouží jako předloha k mé práci, obsahují výrazný konflikt a dramatický potenciál a přímo tak vybízejí k dalšímu zkoumání a práci. Mým cílem je příběhová dramata zařazovat do programu dílny postupně, aby se tak používané metody příliš často neopakovaly a děti se necítily zahlcené. Program příměstského tábora tedy bude tvořen i z aktivit z ostatních estetických či jiných volnočasových disciplín (především výtvarná a pohybová výchova, pracovní činnosti atd).

1. Informace o skupině

Přestože maximální počet účastníků byl stanoven na 24 dětí, příměstského tábora se nakonec zúčastnilo 8 dívek a 18 chlapců, tedy celkem 26 dětí ve věku od 7 do 14 let.

Až na Petru a Jirku, dvojici sourozenců ve věku 7 a 10 let, se všechny děti znaly již z předchozích let a byly pravidelnými návštěvníky akcí a zájmových kroužků v DDM Rokycany, v rámci něhož se příměstský tábor uskutečnil.

Zde je uveden seznam dětí a jejich věk:

Dívky:

Mirka - 8 let

Vali - 9 let

Lucka - 13 let

Deniska - 9 let

Elen - 11 let

Nikol - 7 let

Péťa - 7 let

Lucka K. - 14 let

Chlapci:

Tom - 10 let

Filip - 11 let

Honza - 10 let

Filip Š.- 12 let

Kuba - 7 let

Ríša - 8 let

Šimon - 10 let

Víktor - 8 let

Vítek - 10 let

David - 9 let

Timothy - 9 let

Dominik - 7 let

Tomáš - 7 let

Jirka - 10 let

Jindra - 10 let

Bořek - 11 let

Dan - 9 let

Matyáš - 8 let

Většina dětí, které se tábora zúčastnily, navštěvovala v DDM zájmový kroužek Věda a technika, jehož náplní byly hry a aktivity inspirované slavnými technickými objevy, významnými vědci atd.

Téma sci-fi povídek bylo tedy ještě před začátkem tábora přijato s velkým nadšením. Zdánlivě technické téma tábora také zapříčinilo, že výrazně převažoval počet přihlášených chlapců nad dívkami.

Žádné z dětí nemělo předchozí zkušenost s metodami dramatické výchovy. Několik z nich bylo v minulosti součástí školního představení, jednalo se však pouze o nacvičení výstupu podle předem daného scénáře. Mezi dětmi ve skupině se kromě věku nevyskytovaly žádné větší rozdíly. Skupina na sebe byla ve většině případů zvyklá, děti se dobře znaly a respektovaly své osobnostní odlišnosti.

V rámci skupiny měly některé děti tendenci tvořit nerozlučné dvojice (např. mladší dívky Mirka a Vali, sourozenci Filip Š. a Honza nebo Vítek a Filip), které následně odmítaly pracovat odděleně, občas tedy bylo potřeba je šetrně rozdělit.

Desetiletý Jirka měl tendenci stavět se v rámci skupiny do vůdčí pozice, čehož se snažil dosáhnout mimo jiné zpochybňováním mých rozhodnutí či výroků. V průběhu tábora ke mně získal větší důvěru a s jeho chováním nebyl žádný větší problém.

S větší opatrností bylo také nutné přistupovat k devítiletému Danovi, který měl diagnostikovanou lehkou formu autismu. Jeho chování v rámci skupiny bylo někdy nepředvídatelné a některé dramatické aktivity mu nebyly příjemné, mohl se tak kdykoliv rozhodnout jich neúčastnit, čehož využil pouze ve dvou případech na začátku naší společné práce.

2. Literární předloha a její vztah ke skupině

Jako předlohu pro dramatickou práci v rámci příměstského tábora jsem bez váhání zvolila povídky amerického spisovatele Raye Bradburyho. Sbíрку povídek Kaleidoskop jsem měla v záloze pro svou práci již několik let, ale teprve příměstský tábor mi poskytl dostatek prostoru pro plné naplnění potenciálu této předlohy. V rámci mého bakalářského projektu jsem pracovala s vydáním z roku 1989 nakladatelství Odeon. Na překladu tohoto vydání se podílelo hned několik překladatelů - Pavel Dominik, Jarmila Emmerová, Jiří Hanuš, Jiří Janda, Tomáš Korbař, Stanislava Pošustová - Menšíková a Alžběta Rejchrtová. Výbor a doslov knihy sestavila Jarmila Emmerová.

Mým cílem bylo nejen dětem přiblížit osobnost Raye Bradburyho a vzbudit v nich hlubší zájem o jeho dílo, ale také vybrat pro práci se skupinou takové povídky, které by spojovalo klíčové téma - lidské vynálezy a jejich vliv na lidský život v budoucnosti. Právě toto téma mělo provázet celý příměstský tábor, spolu s tvůrčími činnostmi týkajícími se vědy a techniky.

Zařazení lekcí inspirovaných povídkami Raye Bradburyho může účastníkům tábora pomoci rozvíjet jejich kreativní schopnosti ale také schopnost vyjadřovat srozumitelně své názory, dělat na základě dostupných informací samostatná a zodpovědná rozhodnutí (v tomto případě v bezpečném, "simulovaném" prostředí) nebo podporovat vzájemnou spolupráci ve skupině.

2.1 Autor

Ray Bradbury, celým jménem Ray Douglas Bradbury, se narodil 22.srpna 1920 ve městečku Waukegan, ve státě Illinois, otci Leonardu Spauldingovi a matce Esther Marii Moberg-Bradbury jako třetí ze čtyř dětí. Jeho bratr Samuel a sestra Elizabeth zemřeli ještě v raném dětství, což významně ovlivnilo Bradburyho pozdější život a tvorbu. Téma smrti se objevuje např. v povídkách Smrt a dívka, Jezero nebo Přání.

Po častém stěhování se nakonec rodina Raye Bradburyho usadila v Los Angeles. Tam spisovatel navštěvoval střední školu a stal se členem dramatického kroužku. K herectví měl velmi vřelý vztah, v pozdějším věku se dokonce rozhodoval, zda se bude věnovat herectví nebo kariéře spisovatele. Později začal navštěvovat kurzy tvůrčího psaní a publikoval své krátké povídky a básně ve školním časopise své střední školy. V posledním ročníku vstoupil do Science fiction league, kde se seznámil s dalšími budoucími spisovateli, kteří ovlivnili jeho pozdější tvůrčí styl psaní.

V roce 1938 ukončil Bradbury svoje vzdělávání absolvováním střední školy. Našel si zaměstnání jako prodejce novin a měl tak dostatek času na četbu knih a návštěvy místní knihovny.

Bradbury byl aktivním členem skupiny fanoušků science fiction, kteří byli zodpovědní za vydávání amatérských časopisů fantazies. Právě členství v této skupině a návštěva Konference science-fiction ho upevnilo v jeho rozhodnutí stát se autorem vědecko-fantastických povídek.

První povídkou, kterou Bradbury publikoval, se stalo Kyvadlo, otištěné v časopise Super Science Stories v roce 1941. Zlomové však pro něj bylo vydání povídky Jezero, jejíž tajuplná atmosféra si okamžitě podmanila čtenáře. Od roku 1942 se Bradbury plně věnoval své spisovatelské kariéře.

Jeho povídky byly otištěny v časopisech jako Weird Tales, Famous Fantastic Mysteries nebo Planet Stories.

V roce 1947 vyšla Bradburymu první sbírka povídek s názvem Temný karneval. V tomto roce si také vzal Marguerite McClure, se kterou má čtyři dcery. Roku 1950 vyšla jeho nejúspěšnější kniha - Mart'anská kronika, která spolu s velice kladnou recenzí v časopise Tomorrow zajistila Bradburymu přízeň širšího čtenářského publika. O rok později vydal Bradbury další úspěšnou sbírku povídek s názvem Ilustrovaný muž. Mnoho jeho povídek se stalo předlohou pro divadelní či rozhlasové hry (např. Nultá hodina).

Slavný román 451 stupňů Fahrenheita vyšel v roce 1953 a získal řadu prestižních ocenění. Bradbury se kromě psaní povídek a románů od 60. let věnoval také psaní dramát. Jeho první sbírkou drobnějších dramát byli Hymnoví sprinteři a jiné frašky, která se inspirovala především jeho půlročním pobytem v Irsku. V 80. letech zahájil Bradbury vysílání svého vlastního seriálu Divadlo Raye Bradburyho, pro který sám upravoval své povídky a divadelní hry do scénářů. Ray Bradbury je držitelem řady významných ocenění, jako je National Medal of Arts, Pulitzerova cena nebo World fantasy award.

Bradbury zemřel v Los Angeles 5. června 2012 ve věku 91 let.

2.2. Autorský styl Raye Bradburyho

Dílo Raye Bradburyho se mimo jiné proslavilo také jedinečnou autorskou poetikou, která ho odlišuje od většiny autorů science-fiction žánru. Známy je především pro hojné užívání metafor, přirovnání a jiných básnických figur ("Z dálky přinášel vítr křik ptáků, pach dehtu a slanou vůni starého moře, vlhkých travin a krvavě zbarvených květů." - Burácení hromu 1989, str. 222).

Jeho dlouhé lyrické popisy ožívají v čtenářově mysli nejen rozličné krajiny, ale také vdechují život strojům a jiným technickým vynálezům ("Pokoj mlčel. Byl pustý jako lesní palouk v parném poledni. Zdi byly dvojrozměrné a holé. Když však George a Lydia Hadleyovi chvíli vyčkávali uprostřed, stěny zabzučely a začaly mizet jakoby v křišťálové dálce. Ve zlomcích vteřiny z nich vystoupila trojrozměrná africká step, barevně reprodukováná do posledního oblázku a stébla slámy. (...) Na dvojici uprostřed spálené stepi začaly skryté odorofony vát závoj pachů." - Step 1989, str. 171).

Bradburyho literární jazyk způsobuje, že jeho texty mnohdy působí až lyrickým, romantickým dojmem. Právě kontrast mezi bohatým, vznešeným jazykem a tajemnými, hororovými nebo čistě technickými náměty jeho povídek činí Bradburyho autorskou estetiku jedinečnou.

2.3 Výrazné motivy v tvorbě Raye Bradburyho

Přestože je Ray Bradbury spojován především s žánrem science-fiction, jeho tvorba se dotýká mnoha témat a mnohé jeho povídky je obtížné zařadit pouze k jednomu žánru. Některé motivy se v Bradburyho tvorbě opakují a jsou pro jeho dílo charakteristické. Mezi ně patří například:

- Magie a nadpřirozeno

Postavy s kouzelnými schopnostmi se objevují v mnoha Bradburyho povídkách, např. postava staříka v *Chicagská propast* či *Ten širý svět tam za horami*. Jeho tvorbou prostupují i tajemné, téměř nadpřirozené prvky, které zdánlivě nemají logické vysvětlení. To se velmi výrazně projevuje např. v povídce *Jezero*.

- Děti a nostalgie

Mnoho Bradburyho povídek obsahuje hlavní postavu dětského hrdiny, většinou chlapce, jehož příběh začíná v jeho dětství, ale končí, když už je dospělý a navrácí se do míst, kde vyrůstal, aby zde byl opět konfrontován zážitky svého dětství, které jsou s odstupem let postaveny do nostalgického, mnohdy až dojemného kontrastu. Je tomu tak např. v povídce *Jezero*, kde se konečně uzavírá příběh chlapcovi nešťastné dětské lásky, nebo v případě povídky *Příběh lásky*, ve kterém se uzavřený chlapec zamiluje do své učitelky a po letech se vrací do rodného města, aby zjistil, že jeho dětská láska velmi brzy po jeho odchodu zemřela, a on je tudíž ironií osudu nyní starší než ona.

- Smrt

Nejen v povídkách s nostalgickým nádechem, ale napříč celou Bradburyho tvorbou je možné setkat se s motivem smrti. Často v povídkách umírá milovaná či velmi blízká osoba hlavní postavy, kterou pak sledujeme v průběhu času na její cestě ke smíření. Smrt je v Bradburyho povídkách melancholická, tajemná a definitivní, zároveň je však vnímána jako přirozená součást jakéhosi přírodního řádu.

- Budoucnost a její spojitost s technikou

Science-fiction tematika je hlavním poznávacím znamením tvorby Raye Bradburyho a povídky s touto tematikou, jako je např. *Step* či *Marionety a.s.*, patří mezi Bradburyho nejnámější. Většinou však nejsou hravou variací na téma budoucnost, ale ukazují technický pokrok jako největší hrozbu společnosti, nenápadnou a pozvolnou, o to více však fatální. Pro Bradburyho, jako zapřísáhlého odpůrce moderních technologií, je technický pokrok velmi palčivým a zásadním tématem a objevuje se proto v jeho tvorbě častěji než motivy ostatní.

Právě téma technického pokroku a jeho vlivu na lidskou společnost mě oslovilo nejvíce a přišlo mi nejlépe uchopitelné jako námět dramatických aktivit. Bradbury toto téma podává hravě a bez patosu, přesto však s dostatečnou vážností, jakou si tyto problémy zaslouží.

Ve svých povídkách nepředkládá hororové scénáře budoucnosti, ale nabízí nám podněty k zamyšlení - co můžeme díky technologiím objevit, zažít či vylepšit, a jakou cenu za to zaplatíme? Rozhodla jsem se tedy právě tuto zkušenost skrze Bradburyho tvorbu dětem zprostředkovat - nechat je na vlastní kůži zažít, co všechno nám může technika nabídnout, ale vyvarovat se kategorických soudů, které by jim bránily vytvořit si na problematiku vlastní názor.

2.4 Povídka Raketa

Povídka Raketa vypráví příběh Fiorela Bodoniho a jeho početné rodiny. Odehrává se v blízké budoucnosti, kde se již 80 let létá do vesmíru výletními raketami. Bodoniho celoživotním snem je podívat se do vesmíru, letenky jsou však velmi drahé a on je chudý. Přestože jeho sběrna železa sotva přežívá, podaří se mu během šesti let našetřit tři tisíce dolarů - peníze na novou drtičku do sběrný nebo na jednu letenku do vesmíru. Nastává pro něj tedy velké dilema - poletí do vesmíru on? Poletí některé z jeho pěti dětí? Poletí jeho milovaná manželka? Protože se rodina nemůže shodnout, losují. Nejkratší třísku si vytáhne maminka, ta však let do vesmíru odmítne, protože je pošesté těhotná. Při druhém pokusu si třísku vytáhne Bodoniho syn Paolo, ten však pod výmluvou let nakonec také odmítne, protože nechce ostatní členy rodiny o tento zážitek ochudit.

Druhý den se Bodonimu naskytne možnost koupit nefunkční maketu rakety v životní velikosti právě za tři tisíce dolarů, a nakonec tak také učiní. Celou noc poté stráví opravováním rakety, kterou dle svých slov zprovozní. Přes naléhání maminky vezme všech pět dětí na výlet do vesmíru. Pomocí různých projektorů, zvuků a pohybů rakety skutečně vytvoří dojem letu do vesmíru, což děti možná tuší a možná také ne. Když šťastné děti "přistanou" zpět doma, i dojatá maminka poprosí o jeden soukromý výlet do vesmíru. V Bodonim tak zvítězí láska k jeho rodině nad jeho osobním, soukromým snem.

Retrospektivní vyprávění v er-formě a vševědoucí vypravěč umožňují čtenáři sledovat dění objektivně a dovoluje mu nahlédnout do myšlenek všech postav a lépe tak pochopit jejich jednání. Celý příběh se odehrává v okolí domu rodiny Bodoniových, kde je také jejich sběrna kovů, poměrně velké množství událostí se tak odehraje na malém prostoru. Tato volba prostředí v čtenáři budí dojem skutečného příběhu, který by se mohl odehrát v blízké budoucnosti - rodinné prostředí připomíná jakoukoli jinou současnou rodinu, jediným rozdílem je možnost cestování do vesmíru.

V příběhu se kromě rodiny Bodoniových neobjevují žádné další postavy, kromě přítele Fiorella Bodoniho, který mu nabídne ke koupi model rakety. Povídka je tak skutečně komorním rodinným příběhem, věnující se střetu reality života s romantickými sny a představami a tématu rodinné soudržnosti a lásky. Pozornost je soustředěna především na postavu Fiorella Bodoniho. Jeho charakteru je jakožto hlavní postavě v povídce věnováno nejvíce prostoru, protože je to nakonec vždy on, kdo stojí před rozhodnutími, která mění osud jeho rodiny (kdo poletí do vesmíru, koupě modelu rakety či drtičky kovů). Postavy dětí jsou v povídce vykresleny jen základními vlastnostmi jako je věk či pohlaví, o něco více prostoru je věnováno mamince, která je jakýmsi symbolem reality života, která někdy kontrastuje s povahou tatínka Fiorella. Na postavě Fiorella nakonec také stojí celá pointa příběhu, která zobrazuje rodičovskou lásku jako tu nejčistší a

nejvyšší hodnotu. Fiorello obětuje svůj sen podívat se do vesmíru i praktické rozhodnutí pořídít novou drtičku kovů myšlenice, že bude moci (i když jen zdánlivě) zajistit všem svým dětem možnost podívat se po vesmíru. Děti, které možná znají pravdu, to tatínkovi nepřiznají, čímž mu tiše projevují vděčnost za jeho obětování se pro jejich štěstí.

Kromě toho, že mě povídka dojala svým prostým, lidským příběhem, objevila jsem v ní záhy i dramatický potenciál - konflikt mezi našimi soukromými sny a potřebami a naším vztahem k našim nejbližším. Přestože hlavní postava je starší muž, v příběhu se vyskytuje hned několik dětských postav různého věku, příběh tedy může být nahlížen i z jejich perspektivy a učiní tak konflikt uvěřitelnějším. Povídka také nabízí i jiné možnosti než sestavení příběhového dramatu - následovat mohou i aktivity jako sestavení vlastní rakety, odpalování vyrobené rakety, kresba "kulis" vesmíru k raketě atd., což hravě vytvoří logicky navazující a jedním tématem propojený program minimálně na jeden den příměstského tábora.

2.5 Povídka Burácení hromu

Příběh je zasazen do blízké budoucnosti, ve které existuje firma, která se specializuje na cestování časem za účelem vzrušujícího lovu dinosaurů. Této nabídce neodolá ani zkušený lovec Eckels, který se vydává do cestovní kanceláře za tímto nevšedním zážitkem, který bude vrcholem jeho lovecké kariéry. Cesta do pravěku pomocí speciálního přístroje má přísná pravidla - zastřelit je možné pouze označené zvíře, které by přirozeným způsobem zemřelo několik minut po výstřelu, cestovatelé se musí bezvýhradně řídit pokyny průvodců a v žádném případě nesmí sejít z antigravitační stezky, která umožňuje nechat okolí zcela nedotčené návštěvou z budoucnosti. Pokud by některá z těchto pravidel byla porušena, může dojít k nevratné změně budoucnosti (efekt motýlích křídel). Eckels je s těmito pravidly obeznámen, když se ale ocitne tváří v tvář obrovskému tyranosurovi, zpanikaří. Zatímco průvodci ještěra zneškodní, Eckels hrůzou ztratí kontrolu a seběhne ze stezky. Hlavní průvodce zuří a donutí ho vrátit se zpět na stezku a vyjmout mrtvému dinosaurovi z tlamy kulky, aby po výpravě nezůstaly v minulosti žádné stopy. Eckels se poté vrátí do stroje času a zhroutí se. Po návratu zpět do současnosti všichni pomalu zjišťují, že se budoucnost změnila. Reklamní nápisy společnosti se zdají být psány jiným pravopisem, složení vzduchu se zdá být lehce odlišné. Když se však hlavní průvodce výpravy dozví, že v nové budoucnosti vyhrál prezidentské volby opačný kandidát, krutý diktátor Deutscher, v zoufalství Eckelse na místě zastřelí.

Povídka opět užívá vševědoucího vypravěče, který čtenáře retrospektivně provází celým příběhem. Bradbury velmi podrobně popsal prostředí pravěké džungle, ve které se odehrává většina příběhu. Barvitě popisy plné básnických figur a jiných prostředků navozují v čtenáři pocit, jako by se s postavami skutečně ocitl ve vzdálené minulosti. V povídce také velmi účinně graduje napětí - postavy pronikají stále hlouběji do těžkého, nervozitou naplněného prostředí džungle, a scéna vrcholí majestátním příchodem tyranosaura, který je následně zastřelen.

Zajímavé jsou také ústřední postavy příběhu, nadšený lovec a zákazník firmy Výpravy časem s.r.o Eckels a nekompromisní vůdce výpravy do minulosti Travis. Eckels, bohatý muž se zálibou v lovu, který již vyzkoušel vše, co jen mu jeho peníze mohou umožnit, je znuděn. Právě lov dinosaura je tím druhem adrenalinu, který mu v životě chyběl. Eckels představuje typického člena konzumní společnosti, jehož touha po extrémních a šokujících zážitcích, které nemají žádnou skutečnou hodnotu, ale dodávají jeho životu na zajímavosti, je téměř obscénní. V momentě setkání s dinosaurem však zbaběle zpanikaří a sobecky opustí stezku, aniž by pomyslel na ostatní členy výpravy. V Eckelsově postavě vyjadřuje Bradbury svůj pesimistický pohled na vývoj konzumní společnosti, protože nejen technologie představují hrozbu, největší hrozbou jsou a vždy budou nezodpovědní a nenasytní lidé. Vůdce výpravy Travis je oproti tomu velmi zásadový a všemi prostředky brání dobré jméno firmy a plynulý průběh každé výpravy. Je velmi věrný své práci, v krizové situaci se však ukáže, že dokáže být velmi krutý a nelítostný.

Tento poměrně drsný příběh mě ihned zaujal díky nastolenému schématu "co by bylo v budoucnosti možné si koupit", tak jako je tomu například v případě povídky Marionety a.s, kterou jako příběhové drama zpracovala Irina Ulrychová ve své knize Drama a příběh. Představení cestování časem jako produktu, který agent firmy nabízí, umožní zúčastněným dětem nahlédnout na tuto problematiku komplexně a utvořit si na ni vlastní názor. Jelikož jsme v rámci příměstského tábora také měli možnost využít velkou zahradu Domu dětí a mládeže či vyrazit do blízkého lesa, bylo nasnadě také vytvořit zážitek "střelby na dinosaura" naživo a poskytnout tak dětem komplexní zážitek.

3. Projekt

Projekt byl koncipován jako příměstský tábor, který trval pět dní, od pondělí do pátku od 8 do 16 hodin. Program měl být vyváženou kombinací výtvarných, sportovních a dramatických aktivit. Hlavním cílem bylo především seznámit účastníky s principy dramatické výchovy a ověřit, jak bude nezkušená skupina reagovat na metody dramatické výchovy. Dalším, neméně důležitým cílem, bylo seznámit děti s osobností Raye Bradburyho a umožnit jim prožít si některé z jeho příběhů a konfrontovat je tak s otázkami budoucnosti, vývoje technologií atd.

Všechny aktivity měly být do pěti dní rozvrženy následujícím způsobem:

1. den - seznámení s metodami dramatické výchovy a osobností Raye Bradburyho
2. den - první příběhové drama (Raketa) a doplňkové tematické aktivity
3. den - celodenní výlet do Techmania science center (navázání na příběh Raketa)
4. den - druhé příběhové drama (Burácení hromu) a doplňkové tematické aktivity
5. den - finální reflexe uplynulých dní a proběhlých dramat, případný společný výstup

Přestože jsem ve volbě aktivit měla plnou svobodu, vedení Domu dětí a mládeže trvalo na tom, že každý den musí kromě dramatických aktivit obsahovat také aktivity z jiných estetických nebo volnočasových disciplín, přestože zaměření tábora bylo především literárně-dramatické. Tento fakt mě v tvorbě programu nijak neomezoval. Mým cílem bylo vzít literární předlohou nabízené téma a promítnout ho do řady různorodých aktivit, aby byl program pestrý a různorodý, a byla tak nastavena potřebná protiváha k náročným dramatickým aktivitám, které vyžadují nejen maximální soustředění, ale také emoční a rozumovou angažovanost. Jelikož se tábor uskutečnil v Rokycanech, asi 15 minut od Plzně, rozhodla jsem se i pro výlet do technického ráje Techmania, kde je stále velmi příhodně v provozu i speciální planetárium a vesmírná expozice, ve které si děti budou moci prohloubit své znalosti o vesmíru, který bude tématem předchozího dne. V mém projektu se tedy promítá i myšlenka, která mě provází celou mou dosavadní praxí - dramatická výchova je přínosná nejen jako samostatná estetická disciplína, ale skvěle funguje také ve spojení s mnoha dalšími disciplínami, ať už se jedná o literární výchovu, výtvarnou či hudební výchovu nebo jiné formy volnočasových aktivit.

3.1 První den

Dopolední blok

8.00-9.30 seznamovací a dramatické aktivity

Seznamovací kroužek

Cíl: děti se seznámí s ostatními účastníky tábora

Nejprve se všichni sejdeme v hlavní místnosti Domu dětí a sedneme si do kroužku. Děti na táboře přivítám a krátce se jim představím. Poté se po kroužku představí i ostatní. Všichni budou mít za úkol sdělit ostatním ty nezákladnější údaje a přidat k nim o sobě jednu nevšední zajímavost (např. já uvedu, že se opravdu velmi bojím motýlů).

deka

Cíl: děti si pamatují jména ostatních účastníků tábora a umí pracovat s kostýmem

Děti se rozdělí na dvě skupiny a každá z nich shromáždí co největší množství věcí, které by mohly sloužit jako kostým (oblečení, deky, popřípadě paruky, čepice atd.). Za dekou, kterou budou držet dva vedoucí a bude sloužit jako oddělovací plenta, vždy skupina vybere jednoho člověka, kterého obleče do co největšího počtu kostýmů. Podmínkou je jen to, aby mu byl vidět obličej. Jedinci v kostýmu na obou stranách se posadí těsně za deku. Tu vedoucí na povel pustí a převlečené děti na obou stranách mají za úkol co nejrychleji vyslovit jméno svého protivníka. Ten pak, v případě že je poražen, přechází na stranu druhého družstva. Družstvo vyhrává, pokud získá na svou stranu všechny hráče protivníka.

Choreografie

Cíl: děti si pamatují jména ostatních účastníků tábora

Každý řekne své jméno a přidá k němu nějaký pohyb (tlesknutí, poklonu, výskok atd.). Další osoba pak musí všechny pohyby před ním zopakovat a přidat další. Tak se postupně pokračuje až do konce kruhu, kdy vznikne jakási choreografie, kterou poté všichni společně zopakujeme.

Upír

Cíl: děti si pamatují jména ostatních účastníků tábora a orientují se v prostoru

Jedná se o variaci honičky s upírem. Jedno z dětí se stane upírem. Aby ostatní děti upíra zastavily od toho, aby je chytil a kousnul, když už k nim jasně míří, musejí vyslovit jméno někoho jiného ze skupiny a dívat se přitom na něj, upír pak půjde za ním.

Bang

Cíl: děti si pamatují jména ostatních účastníků tábora

Jeden hráč uprostřed kruhu se vždy zatočí a náhodně vystřelí na někoho v kruhu. "Postřelený" se musí skrčit a dva hráči, kteří stojí po jeho pravé a levé straně, musí druhého co nejrychleji "zastřelit" vyslovením jeho jména.

10.30-12.30 dramatické aktivity a Ray Bradbury

Seznámení s dramatickou výchovou

Cíl: děti si osvojí základní informace o oboru dramatická výchova

Nejprve dětem vysvětlím, že v rámci tábora budeme pracovat s metodami dramatické výchovy a krátce se jim tento obor a jeho metody pokusím přiblížit. Nebude se však jednat o "výklad", půjde spíše o diskuzi - položím dětem otázky jako: Víte, co se dělá na dramaťáku? Setkali jsme se s dramatickou výchovou i někde jinde? Máte zkušenosti s divadlem? Poté navážu tím, že bych je ráda seznámila se základními metodami, které dramatická výchova používá, a které budeme používat také my v rámci našeho pětidenního setkávání.

Pantomima

Cíl: děti si osvojí základní princip pantomimy

Vyberu několik dobrovolníků (max. 10), kteří ve dvojicích pantomimicky ztvární nějaké povolání. Ostatní děti pak budou hádat, o jaké povolání se jedná.

Narativní pantomima

Cíl: děti pantomimicky reagují na vyprávění

Děti si najdou své místo v prostoru. Společně si navodíme představu toho, že jsme se ocitli na nové planetě a musíme (pantomimicky, beze slov) překonávat různé druhy terénu - brodit se bahnem, přeskákat řeku po kamenech, vylézt vysokou horu atd.

Improvizace

Cíl: děti si osvojí princip improvizace

Vyberu několik dvojic, které se dobrovolně přihlásí. Spolu s ostatními dětmi jim poté zadáme místo, osoby a situaci, kterou zobrazí v rámci improvizované etudy. První dvě dvojice dostanou asi 2 minuty času na přípravu, ostatní to už poté zkusí bez zkoušení.

Živý obraz

Cíl: děti si osvojí princip živého obrazu

Tuto aktivitu by měly vyzkoušet hlavně děti, které v předchozí aktivně neúčinkovaly. Zadání živých obrazů budou velmi konkrétní, aby se děti mohly soustředit pouze na jejich provedení, ne na domýšlení situace. Podle počtu dvojic zadám některé z těchto situací: oznámení špatné známky rodičům při obědě, opisování při testu z matiky, odjíždíme na dovolenou a zjistíme, že nemáme plavky, v restauraci dostaneme zkažené jídlo atd.

Pauza, svačina

Seznámení s Rayem Bradburym

Cíl: děti si osvojí základní informace o osobnosti Raye Bradburyho

Děti se přesunou na druhý konec místnosti, kde na ně již bude čekat předem připravený "plakát" o životě spisovatele (viz přílohy). Ten bude obsahovat základní údaje o jeho osobním a profesním životem a také několik jeho významných citátů. Společně s dětmi si ho pročteme a děti budou mít možnost se doptat i na další informace, které by je o autorovi zajímaly.

Odpolední blok

13:30 - 16:00 stopovačka

Cíl: Děti si ověří znalost základních informací o Rayi Bradburym

V blízkém lese postupně tak, jak od Domu dětí půjde cesta, rozmístím 7 různých stanovišť, na kterých bude vždy uvedena otázka týkající se života Raye Bradburyho. Všechny odpovědi bude možné najít na plakátu, který před obědem důkladně prostudujeme. Děti si na každém stanovišti poznamenají svou odpověď (A, B nebo C) na papír. Na konci stopovačky si společně řekneme správné odpovědi a odměníme ty nejlepší sladkostí.

3.1.1 Reflexe prvního dne

Úvodní seznamovací aktivita (představení + nevšední zajímavost) se ukázala jako skvělý způsob, jak si ostatní zapamatovat, protože každý svým faktem vytvořil dojem jedinečnosti (přestože některé věci se opakovali víckrát, např. bojím se pavouků).

Seznamovací hra Choreografie se mi již v minulosti osvědčila jako skvělá mnemotechnická pomůcka, a jinak tomu nebylo ani v případě této skupiny. Bezproblémové zapamatování jmen bylo ale také dané tím, že se velká část dětí již znala.

Deka sklidila velký úspěch, bylo ale obtížné udržet při ní alespoň základní pořádek. Několikrát se také stalo, že některé z dětí vykřiklo jméno protivníka, které měl však hádat pouze přestrojený hráč. Obecně všechny seznamovací hry proběhly bez problémů a atmosféra se díky nim výborně uvolnila.

Při diskuzi, která zahajovala dramatický blok prvního dne, jsem se dozvěděla, že některé děti již v minulosti přišly do kontaktu s divadlem (např. malé role v ochotnických souborech, pravidelné návštěvy divadla), ale dramatickou výchovu znají spíše jen z doslechu (např. jejich kamarádi navštěvují literárně-dramatický kroužek). Některé principy, např. pantomima, jim byly známé i ze školní praxe.

S pantomimou si všechny zapojené skupiny poradily velmi dobře - viděli jsme dvě skupiny zedníků, kuchaře a malíře. Dobrovolníci přistoupili na použití metod nadšeně, bylo však vidět, že některé děti v publiku koukají na tuto aktivitu poněkud "vyplašeně". V této počáteční fázi jsem proto zvolila práci pouze na bázi dobrovolné účasti, aby všechny děti získaly čas si nový způsob práce důkladně osvojit, než se ho budou účastnit.

Další metody, tedy narativní pantomimy, se již zúčastnily všechny přítomné děti. Kolektivní účast všem poskytla pocit bezpečí a anonymity, aktivitu tedy přijaly bez výhrad.

Seznamování s metodami bylo postupné, začínaje od těch nejjednodušších po ty zdánlivě nejtěžší. V rámci improvizace vzniklo několik velice pěkných situací, jako dvě paní učitelky ve sborovně nebo dva zloději, kteří se potkají u vykrádání banky. Nejlépe se děti cítily v rolích postav, které dobře znaly z vlastního života, jako jsou učitelé či členové rodiny.

Pochopení principu živých obrazů trvalo déle, než jsem očekávala. Protože živé obrazy tvořily děti, které do té doby samostatně nevystupovaly, nebylo pravděpodobně nejlepším řešením nechat je poprvé vyzkoušet tu nejvíce komplikovanou metodu. Důkladné vysvětlení a přesné zadání jim však poskytlo větší jistotu a všechny skupiny si nakonec s živým obrazem poradily.

První kontakt dětí s dramatickou výchovou proběhl bez větších problémů. V rámci etud vznikaly vtipné situace a bylo zjevné, že většina dětí si užívá jak pozici účinkujícího, tak pozici diváka. Nejvíce dramatické aktivity oslovili chlapce kolem 10-11 let, což bylo pro mě překvapující, jelikož ze své předchozí praxe jsem měla jiné zkušenosti. Děvčata, zejména ta nejmladší, byla zprvu velmi stydlivá a v etudách působila nejistě. Nikdo však žádnou z aktivit přímo neodmítl a zpětná vazba od dětí byla jen pozitivní.

Seznámení s Raye Bradburym probíhalo těsně před obědem, což mělo vliv také na to, jak byly děti schopné se koncentrovat. Poté, co za sebou měly pro ně poměrně náročný první kontakt s dramatickou výchovou, byly některé (zejména mladší) děti unavené, trvalo mi tedy chvíli získat jejich plnou pozornost.

Jak však pozdější stopovačka v okolí DDM ukázala, děti si byly schopné vybavit plno informací o Ray Bradburym, takže i seznámení s jeho osobou proběhlo v rámci možností úspěšně. Všechny cíle, které jsem si pro tento den stanovila, se nakonec dokázaly naplnit.

3.2 Druhý den

Dopolední blok

8:30 - 10:30 příběhové drama Raketa

Rozehřátí - autobus emocí

Cíl: děti se naladí na dramatickou práci

V místnosti rozestavím do řady za sebou židle, které budou představovat sedadla v autobuse. Děti si budou postupně chodit sedat na improvizovaná sedadla autobusu za sebe, a všechny vždy budou muset přijít do autobusu s nějakou emocí (naštvaně, vesele, ustrašeně atd.) Vždy, když do autobusu nastoupí nový člověk, nakazí všechny ostatní svou emocí, kterou tak všichni ostatní musí přijmout za svou. Tak, jak budou cestující postupně odcházet, budou s nimi odcházet i jejich emoce.

Rodina Bodoniových

Cíl: děti se seznámí s postavami příběhu

Nejprve si všichni sedneme do kroužku, kde už bude připravených pět papírů, na kterých budou fotografie sedmi různých lidí. Řekneme si, že náš příběh se bude odehrávat v blízké budoucnosti, kde už např. létají výletní rakety do vesmíru. Zaměříme pozornost na pět papírů, které budou před námi - ty mají představovat rodinu Bodoniových - maminku, tatínka, nejstaršího syna a poté jeho dva mladší bratry a dvě mladší sestry. Na papíře budou kromě fotek uvedena pouze jména a základní charakteristika (např. otec, matka, nejstarší syn atd.). Já na začátek přidám informaci, že přestože na tom rodina není finančně nejlépe, mají spolu všichni hezké vztahy a tatínek vlastní sběrnou kovů. Děti pak společně budou přidávat charakteristiku jednotlivých členů domácnosti, kterou budou zapisovat na papír.

Život rodiny Bodoniových

Cíl: děti prohloubí charakteristiku postav příběhu

Po seznámení se s postavami příběhu se pokusíme vytvořit si lepší představu o jejich společném životě. Děti se rozdělí do skupin po čtyřech až pěti lidech (abychom se alespoň přiblížili počtu členů rodiny) a dostanou za úkol připravit jeden živý obraz s rozehráním ze života rodiny Bodoniových.

3000 dolarů - živé obrazy

Cíl: Děti se dozví o nové okolnosti, která změní děj příběhu

Opět se sejdeme na koberci v kroužku. Společně jsme si zopakujeme, v jaké situaci se právě naše rodina nachází. V tento moment vnesu do příběhu novou informaci - Fiorello Bodoni oznámí své rodině, že našetřil 3000 dolarů (společně s dětmi se dohodneme, o jak velkou částku se jedná v Kč). Za takové peníze může koupit novou drtičku kovů nebo také jeden lístek na výlet do vesmíru. Děti tedy dostanou za úkol připravit živý obraz, který začne u rodinné večeře, kde tatínek ostatním oznámí, že našetřil onu sumu a dále pokračuje podle toho, jak si děti myslí, že by se rodina rozhodla s penězi naložit.

Hlubší zkoumání možností - varianta A

Cíl: děti blíže prozkoumají, jaký vliv by na rodinu mělo rozhodnutí koupit letenku do vesmíru

V tomto momentě předpokládám, že se mezi odpověďmi dětí objeví dvě hlavní varianty:

1. Fiorello Bodoni koupí novou drtičku kovů
2. Fiorello Bodoni koupí lístek do vesmíru

Děti tedy nejprve dostanou za úkol vytvořit živý obraz, který může na několik sekund také ožít, ve kterém zobrazí, jak by konkrétně vypadal život rodiny, kdyby se rozhodla pro let do vesmíru. V tento moment také zdůrazním, že našetřené peníze stačí pouze na jednu letenku, pro jednoho člověka. Který člen rodiny by tedy podle nich letěl?

Kdo poletí - audio nahrávka

Cíl: děti si propojí příběhové drama s dějem skutečné povídky

V určitém momentě příběhu musí přijít otázka, který ze členů rodiny poletí na výlet do vesmíru, ať už tento problém skupiny ve svých obrazech zmíní či ne. Jelikož jsem našla povídku Raketa jako mluvené slovo, pustím dětem příslušnou část povídky pro srovnání, aby zjistily, jak tento problém rodina vyřešila v originální povídce.

Hlubší zkoumání možností - varianta B

Cíl: děti blíže prozkoumají, jaký vliv by na rodinu mělo rozhodnutí koupit drtičku kovů

Skupiny ve stejném složení jako u předchozích aktivit opět vytvoří živé obrazy. Tentokrát se budou věnovat tomu, co by nastalo, kdyby rodina za ušetřené peníze zakoupila novou drtičku kovů.

Raketa - učitel v roli

Cíl: Děti na základě nové skutečnosti reagují samy za sebe

Vyzvu všechny, aby si představili, že se právě stali Fiorellem Bodonim a zažívají vcelku běžný den ve sběrně. V tom za nimi však přichází jejich starý známý..

Před děti předstoupí John, kamarád Fiorella Bodoniho, který za ním přišel s velmi neobvyklou nabídkou. Získal dokonale věrný model rakety v životní velikosti, podle něhož se stavějí rakety opravdové. Může mu ji prodat - přesně za 3000 dolarů. Zdůrazní, že jde o velmi věrný a dokonale zachovalý model, ze kterého by Bodoni možná mohl získat velké množství kovu. Není si však jistý, zda by to pokrylo náklady na její koupi. Po předání těchto informací nová postava, zobrazená učitelem v roli, odejde.

Diskuze - jak se rozhodnut

Cíl: Děti vyjádří svůj názor na nastolený problém

V tuto chvíli budou děti mít tři možnosti - koupit raketu, koupit drtičku či letět do vesmíru. Poskytnu jim v diskuzi prostor pobavit se o tom, jaká možnost by podle nich byla nejlepší.

Linie názorů - finální rozhodnutí

Cíl: děti samostatně učiní rozhodnutí, jak využít našetřené peníze

Děti budou hlasovat o tom, jakou z možností, které předchozí aktivity nastolily, by zvolily. Na jednu stranu místnosti se postaví ti, kteří by jednoznačně koupili drtičku kovů, na druhou stranu ti, kteří by jednoznačně letěli do vesmíru, doprostřed pak ti, kteří by koupili raketu. V tento moment se děti budou rozhodovat samy za sebe, ne v rámci skupiny.

Závěr příběhu - srovnání se skutečnou povídkou

Cíl: děti získají informaci o konci příběhu v rámci skutečné povídky

V povídce Fiorello zakoupí Raketu a předělá ji tak, aby do vesmíru vzal celou rodinu. Děti vyzvu, aby se usadily, a pustím jim konec audio verze povídky Raketa, ze které se dozví, jak celý příběh skončil.

Reflexe

Cíl: děti vyjádří svůj názor na konec povídky a celé nastolené téma

Závěrečná reflexe by se měla věnovat především otázkám jako: jaká by byla vaše reakce? Myslíte si, že děti znaly pravdu? Bylo to od Fiorella dobré rozhodnutí? Atd.

10:30-12:30 Budování rakety

Cíl: Děti společně vytvoří model rakety

Mezitím co děti budou svačit, připravím pro ně dostatečné množství tvořivého materiálu - kartonové pláty a krabice, kostky a stavebnice, dostatek psacích potřeb, papírů, látek atd. Zadání poté bude znít: Fiorello Bodoni pro svou rodinu vytvořil vesmírnou raketu pomocí staré repliky. Tu tady sice nemáme, ale máme tady spoustu materiálu, ze kterého si můžete pro svou skupinu vlastní raketu také postavit! Fantazii se meze nekladou, využijte cokoliv budete chtít a pokuste se sestavit raketu, která by vaši skupinu také mohla dopravit do vesmíru. Máte na to zhruba dvě hodiny. Na konci této aktivity každá skupina svou raketu představí ostatním.

12:30- 13:30 oběd, odpočinek

Odpolední blok

13:30- 15:30 Vědecký pokus - výroba a odpálení rakety

Cíl: děti podle návodu sestrojí raketu a ověří, zda bude létat

Podle návodu si každé dítě sestaví vlastní model rakety. Raketa se sestaví slepením dvou vrchních částí PET lahve a naplní se přesným poměrem jedlé sody a octa. K jejímu odpálení si pak pomůžeme nafukovací pumpičkou (viz přílohy).

3.2.1 Reflexe druhého dne

Rozehrivací hra pomohla dětem uvolnit se dostatečně na to, abychom se soustředěně pustili do prvního příběhového dramatu, který tato skupina zažila.

Na začátku děti společně přidávaly charakteristiku jednotlivých členů domácnosti - Fiorello Bodoni, byl v jejich podání otec rodiny, byl tvrdě pracující a nadevše milující svoji rodinu (pro potřeby příběhu jsem zmínila, že jeho snem vždy bylo podívat se do vesmíru, na což jsem v jeho základní charakteristice původně zapoměla), maminka Miriam byla obětavá matka v domácnosti, která je někdy až příliš vznětlivá, nejstarší syn Lorenzo sice často nosí domů špatné známky, ale pomáhá rodičům s péčí o všechny své mladší sourozence, ostatní mladší děti pak ostatní shodně popsaly jako trochu neposedné a zlobivé, v jádru však hodné a vždy ochotné pomoci jejich mamince. Když jsme všem postavám doplnili charakteristiku, poprosila jsem kolegu, aby ji k obrázkům připsal a znovu je vytiskl, abychom tak rodinu a jejich vlastnosti měli stále na očích po celou dobu práce. Na závěr této činnosti jsem ještě dodala, že rodina zažívá těžké časy, protože ve sběrně kovů pomalu vypovídá službu jejich jediná drtička, bez níž je chod sběrný velmi složitý.

Protože složení dětí bylo věkově velmi rozmanité a práce na etudách a živých obrazech by pro mladší děti mohla být příliš náročná, navrhla jsem, že každá skupina musí být složena z dvou až tří starších dětí a dvou až tří mladších dětí. Přestože ze začátku někteří protestovali, skupiny jsme nakonec sestavili úspěšně a ukázalo se, že děti společně pracovaly velmi funkčně a bezproblémově. Až na výjimky však byly skupiny rozděleny spíše podle pohlaví - starší děvčata si ochotně vzala na starost ta mladší, raději než spolupracovat s ostatními chlapci. Myslím si, že tomu tak bylo zejména kvůli tomu, že věkový průměr starších dětí byl 12 let, ne proto, že by mezi dětmi obecně panovala špatná atmosféra.

V živých obrazech skupiny zobrazily následující situace:

- Rodina Bodoniových je na návštěvě u babičky během letních prázdnin
- Rodina sedí u večeře a nejstarší syn Paolo jim sdělí, že ve škole vyhrál výtvarnou soutěž
- Vzpomínka rodičů na jejich nádhernou svatbu
- Rodinu přijede navštívit jejich bohatá bezdětná teta s kočkou, chová se k nim povýšeně
- Ve sběrně se rozbila drtička kovů

Situace, které děti v etudách nabídly, byly velmi kreativní a logicky korespondující s charakteristikou rodiny, což pro mě bylo příjemným překvapením. Všechny skupiny vyobrazily rodinu Bodoniových velmi harmonicky, bylo zřejmé, že vztahy mezi rodiči a dětmi jsou láskyplné, i přes občasné drobné konflikty mezi sourozenci. Některé etudy zachytily i zajímavé drobné nuance, jako například vztah bohaté tetičky k rodině, kterou opovrhuje, protože jsou chudí i následnou reakci rodiny, která o to více drží pospolu. Etuda, která zobrazovala kompletní rozbití drtičky kovů byla velice příhodná pro další vývoj příběhu, hned jsem na ni tedy tématicky navázala.

U aktivity "3000 dolarů" z pěti skupin, jejichž složení zůstalo stejné jako u předchozích aktivit, tři skupiny ukončily scénu tím, že se celá rodina usnese na tom, aby se za ušetřené peníze koupil výlet do vesmíru. Dvě skupiny se rozhodly pořídit novou drtičku kovů. Jak jsem předem

očekávala, nikdo se v improvizované scéně nedostal dále než k rozhodnutí, co se za peníze koupí. Povzbudila jsem tedy hlubší zkoumání této situace další aktivitou.

Skupiny přišly a následujícími nápady, jak by taková situace mohla dopadnout:

- Do vesmíru letěl tatínek, protože to byl jeho sen
- Do vesmíru opět letěl tatínek, protože jsou to jeho peníze, tudíž by měl letět on
- Do vesmíru letěl nejstarší syn, rodina se tak prostě rozhodla
- Do vesmíru ležela jedna z dcer, vylosovala si to
- Do vesmíru letěl tatínek, poprosil o to ostatní a ti souhlasili, že si to zaslouží

Po puštění první audionahrávky, která se věnovala právě tomu, kdo nakonec poletí do vesmíru, jsem si nebyla jistá, zda bylo její zařazení přínosné. Děti se nedokázaly plně na nahrávku soustředit, nevěděly, co dělat při poslechu, a ztráta pozornosti vedla ke vzniku lehce rušivé a chaotické atmosféry. Přestože jsem měla pocit, že pro dodržení tématu tábora je názorné propojení s originální povídkou důležité, zpětně si myslím, že by v tento moment bylo lepší plynule přejít k zkoumání druhé možnosti vývoje příběhu a nenarušovat tak průběh lekce.

Po poslechu jsme tedy přešli k zkoumání druhé možnosti, tedy jak by život rodiny Bodoniových vypadal, kdyby se rozhodli našetřené peníze utratit za novou drtičku kovů.

Z těchto etud vzešly následující situace:

- Tatínek koupí novou drtičku a sběrna opět ožije
- Tatínek koupí novou drtičku a sběrna začne vydělávat velké peníze, rodina si polepší
- Sběrna začne vydělávat natolik, že si rodina otevře restauraci "U Bodoniových"
- Tatínek koupí novou drtičku a nejstarší syn jim oznámí, že byl schopen si na brigádách, na kterých díky většímu množství času začal pracovat, našetřit na letenku do vesmíru
- Tatínek koupí drtičku a sběrna začne vydělávat peníze, rodina je šťastná

Bylo zřejmé, že pro všechny skupiny byla praktická volba - tedy koupě drtičky, jednoznačně dobrým rozhodnutím. Ani jedna ze skupin se nepozastavila nad nesplněným snem Fiorella Bodoniho, nenaznačila v situacích žádné výčitky či smutek. To mohlo být zapříčiněno nedostatečným zdůrazněním toho, jak moc si Fiorello přeje letět do vesmíru, proč je to pro něj důležité, jak dlouho si to již přeje atd.

Protože děti nebyly dosud obeznámeny s metodou učitel v roli, poprosila jsem raději mého kolegu Vojtu, aby v tomto případě vstoupil do role on. Já sama jsem stála na straně dětí a povzbuzovala je k interakci s novou postavou, aby si na tuto metodu do budoucna přivykli.

Diskuze, která následovala, se velice rychle rozproudila a téměř každé dítě se jí okamžitě zúčastnilo. Padly návrhy jako například: koupit raketu a za peníze dělat její prohlídky, koupit raketu pro Fiorella aby si mohl představit letět do vesmíru - tomu však záhy někteří odporovali s tím, že v takovém případě už je lepší skutečně letět do vesmíru, někteří namítali, že koupě rakety, která je nefunkční, je ztráta peněz, atd.

Nedostatečné vybudování motivace v předchozích částech lekce zapříčinilo, že rozhodování, jak utratit ušetřené peníze, bylo pro děti poměrně jednoduché. Většina dětí se rozhodla pro koupi drtičky, tři děti pro koupi rakety a pouze dvě děti by se rozhodly pro let do vesmíru.

Zdalo se, že druhý úryvek z audio verze povídky byl pro děti více atraktivní než ten předchozí, protože se na jeho poslech daleko lépe soustředily. Poskytoval jakési ukončení, rozuzlení a uzavření celého příběhu.

Velmi zajímavá byla závěrečná diskuze, která po poslechu úryvku následovala. Věnovala se především otázkám jako: jaká by byla vaše reakce? Myslíte si, že děti znaly pravdu? Bylo to od Fiorella dobré rozhodnutí? Odpovědi mě překvapily. Většina dětí si myslela, že děti z příběhu musely alespoň tušit, jak je jejich tatínek dokázal vzít do vesmíru, ale že mu to z vděčnosti neřekly. Několik dětí namítalo, že z povídky nebylo patrné, že by kdokoliv něco tušil nebo věděl.

Nejvíce mě ale zaujal postoj dětí k tomu, jaká by byla jejich reakce, kdyby se ocitly ve stejné situaci. Zatímco starší děti (hlavně oba Filipové, Bořek a Lucka) říkaly, že by byly našťavané a cítily by se podvedeně, mladší děti (zejména pak holčičky - Mirka, Deniska a Nikol) oponovaly, že by se jim to moc líbilo a byly by tatínkovi vděčné. Nebyla jsem schopna vypořádat, z jakého důvodu se odpovědi na tuto otázku tolik lišily. Zjevně v dětském přemýšlení sehrál významnou roli především jejich věk - zatímco mladší přijímají nápady rodičů ještě většinou bezvýhradně, starší děti, přicházející pomalu do puberty, mají podvědomou tendenci stavět se do opozice vůči svým rodičům a zpochybňovat jejich rozhodnutí.

Tyto rozdíly se v průběhu celého tábora projeví napříč všemi aktivitami - zatímco mladší děti byly sice stydlivější a některých, zejména dramatických aktivit, se bály, starší děti se většinou nezalekly žádné aktivity, zato všechny podrobovaly vlastnímu zkoumání a kritice.

Tvoření vlastní rakety ve skupinách mělo u všech dětí napříč věkem velký úspěch. Všechny skupiny pracovaly velmi soustředěně, i když jsem někdy musela zasáhnout a ujistit se, že mají všichni členové skupiny vlastní dílčí úkoly, protože dělba práce neprobíhala vždy spravedlivě. Během dvou hodin vznikly velmi zajímavé a mnohdy opravdu detailně propracované modely, jejichž fotografie je možné nalézt v přílohách.

Tvorba raket z PET láhví a její odpalování se s pomocí dvou dalších lektorů podařilo úspěšně a touto aktivitou jsme uzavřeli druhý den příměstského tábora, s tématem cestování do vesmíru jsme se však ještě zcela nerozloučili.

V celkové reflexi druhého dne je třeba zmínit, že děti obecně získaly větší sebevědomí ve vystupování v rámci dramatických etud, obzvláště pokud byl zadán nějaký čas na přípravu. Tím děti předešly tomu, aby v rámci etudy vznikla situace, na kterou neumějí reagovat, a byly pak zcela uvolněné. Improvizace byla pro některé z nich, zejména ty mladší (chlapce i dívky), občas stresující, ale nenašel se nikdo, komu by tento způsob práce vadil.

Nabídnutá povídka děti zaujala, jelikož jsme však společně prošli celým jejím dějem, nikdo si pak doma na mé doporučení celou její audio verzi nepustil.

Jako hlavní nedostatek dramatického bloku jsem vnímala mírně chaotické vyobrazení motivací postav a příliš komplikovaný seznam možností, pro které se nakonec děti rozhodovaly. Pokud by od začátku lekce bylo zjevné, že dramatický konflikt nastává mezi praktickou volbou nové

šrotovačky a dlouholetého osobního snu, zapůsobila by lekce na děti možná lépe. Přidáním problému s raketou na poslední chvíli vznikl v rozhodovacím procesu dětí zmatek, přestože na papíře rozložení lekce takto vypadalo velmi přehledně a logicky.

3.3 Den třetí

8:00 sraz v DDM, odjezd do Plzně

Program třetího dne se uskuteční v Techmania science centru v Plzni, kde se kromě vědeckých exponátů nachází také největší planetárium v České republice.

Na začátku dne si společně s dětmi zopakujeme, čemu jsme se věnovali předchozí den (rodina Bodoniových, cestování do vesmíru, rakety). Navážu tím, že teď, když už víme, jak sestavit perfektní raketu, mohli bychom se společně blíže podívat na to, jak fungují ty, které do vesmíru skutečně létají i teď, ne jen v blízké budoucnosti.

9:00 - 14:00 prohlídka Techmania science centre

Sci-fi povídka v přirozeném prostředí

Cíl: děti propojí prostředí planetária se světem Raye Bradburyho

Až se s dětmi ocitneme v planetáriu, zadám jim následující úkol: vyberte si v libovolné skupině jeden z modelů a vytvořte v něm/kolem něj živý obraz, který bude úryvkem z imaginární sci-fi povídky. Tento obraz (tedy tuto vymyšlenou povídku) společně pojmenujte.

3.3.1 Reflexe třetího dne

Přestože třetí den neobsahoval téměř žádné dramatické aktivity, jeho program byl dobrou volbou a velmi přirozeně uzavřel téma cestování do vesmíru, kterému jsme se předchozí den věnovali. To v dětech zejména při návštěvě planetária stále rezonovalo - společně diskutovaly o tom, na jakou planetu by se nejraději podívaly, kdyby měly tuto možnost, kolik peněz by přistání na jednotlivých planetách stálo atd.

Zařazení "site specific" dramatické aktivity se však ukázalo být poměrně nešťastnou volbou. Planetárium nebylo přeplněné, ale i tak jsme nebyli jeho jedinými návštěvníky. Děti se proto cítily nejen velice nervózně a nekomfortně, ale také měly problém vybrat si nějaký z exponátů, protože u něj neustále byli cizí lidé, kterým by tak znemožnily si ho prohlédnout. Záhy jsem tedy od této aktivity upustila a společně s dětmi jsme si všechny exponáty znovu prošli a pouze slovně probrali, jaké nápady na živé obrazy k nim měly.

Tato zkušenost pro mě byla poučením, že je třeba k dramatickým metodám a jejich využití přistupovat co možná nejvíce šetrným způsobem, zejména pak u dětí, které s nimi nemají bohaté zkušenosti. Planetárium, přestože poloprázdné, nebylo dostatečně bezpečným prostorem, ve kterém by děti mohly tvořit, proto jsme tedy jen klasicky dokončili jeho prohlídku a po cestě domů zreflektovali, jak se nám návštěva líbila, a dramatické aktivity jsme raději nechali až na další den.

3.4 den čtvrtý

8:00 sraz v DDM, odchod do nedalekého lesa

8:30 - 12:30 příběhové drama - burácení hromu

Schůzka s agentem (učitel v roli)

Cíl: děti se seznámí tématu příběhu

Do kruhu dětí vstoupím jako učitel v roli firemního agenta, přicházejícího na schůzi potenciálních zájemců o služby firmy Výpravy časem s.r.o. Každé dítě dostane předem připravený leták, na které bude stát následující:

Výpravy časem s.r.o

Safari do jakékoliv vzdálené minulosti

Vy si vyberete zvíře, my vás k němu dopravíme, vy je zastřelíte.

(V ceně zájezdu je doprava do minulosti, lov zvířete a fotografie. Za bezpečný návrat zpět neručíme. Více informací získáte u našich koordinátorů.)

Melkin street 24, Chicago

Poté, co si děti leták prostudují, budou mít možnost pokládat jakékoliv otázky, které je k firmě ale i samotnému cestování časem napadnou. Zřejmě padnou otázky typu: kolik korun stojí výprava časem? Jak zajistíte, že na nějaké zvíře skutečně narazíme? Už se z výpravy někdo nevrátil? Jak dlouho taková výprava trvá? Je to bezpečné? Jak cestujete do minulosti? Apod. Učitel v roli tedy musí být dobře připraven a hbitě reagovat.

Diskuze

Cíl: děti si utvoří názor na cestování časem a logicky ho prezentují

Zůstanu s dětmi v kroužku a již mimo roli se jich zeptám, co si o cestování časem myslí a zda by této možnosti samy využily.

Malý dobrodruh - batoh

Cíl: děti si navodí atmosféru lovecké výpravy

Za předpokladu, že by většina dětí odpověděla, že by možnosti cestovat v čase využila, zadám dětem následující: “Protože většina z vás je pro, vydáme se společně na jednu takovou loveckou výpravu do minulosti. Na loveckou výpravu je však potřeba správné vybavení. Rozdělte se do libovolných skupin a sestavte z věcí, které zde máte k dispozici, jeden ukázkový batoh dobrodruha, který obsahuje všechny potřebné věci pro takto nebezpečnou výpravu. Věci, které v batohu budou, mohou sloužit i jako zástupná rekvizita, můžete je tedy představit i jako něco, co na první pohled neznázorňují. Fantazii se meze nekladou!”

Efekt motýlích křídel - audio nahrávka

Cíl: děti si osvojí znalost efektu motýlích křídel

V tento moment již děti budou připraveny vydat se na loveckou výpravu. Ujmu se tedy opět v roli (spolu s mým kolegou, který mi bude u následujících aktivit asistovat) funkce vedoucího výpravy. Dětem sdělím následující: “Nyní už jste skoro připraveni vyrazit. Než se však přesuneme k našemu stroji času, chtěla by vás společnost Výpravy časem informovat o tzv. efektu motýlích křídel. Pozorně tedy poslouchejte naši instruktážní nahrávku.”. Pustím příslušnou část audio verze povídky, která mluví o tom, jak může i drobná změna v minulosti ovlivnit budoucnost.

Lovecká výprava

Cíl: děti získají zkušenost lovce na výpravě v čase

Děti se přesunou na předem připravené stanoviště v lese, které bude obsahovat jakousi formu překážkové dráhy. Nejprve budou děti muset překonat určitý úsek po laně (jako reprezentace speciální stezky z povídky, která zajistí neporušenost terénu) a na jeho konci je bude čekat kolega se vzduchovkou, ze které si vystřelí na kartonový model dinosaura. U této aktivity se musí vystřídat všechny přítomné děti.

Změna budoucnosti - etudy

Cíl: děti vymyslí pokračování příběhu

Jakmile všechny děti dokončí “překážkovou dráhu”, budu na ně čekat s malým modelem motýla. Sdělím jim, že přes jejich veškerou snahu jeden z nich při překonávání stezky zašlápnul malého motýla. Jak by malý motýl mohl ovlivnit běh času? Jak změní minulost? Nechám děti

vytvořit libovolné skupiny a zadám jim v rámci etudy předvést, jak by podle nich mohla vypadat nová, možná změněná budoucnost.

Podnikání s časem

Cíl: děti kreativně uchopí myšlenku cestování časem a hlouběji ji prozkoumají

Ve stejných skupinách jako u předchozí aktivity dostanou děti za úkol vymyslet a později odprezentovat vlastní verzi podnikání s časem. K čemu jinému, kromě loveckých výprav, by se dalo cestování časem využít? Jaké podnikání s časem by bylo nejvíc úspěšné?

Závěrečná diskuze - ano/ne?

Cíl: děti si utvoří konečný názor na cestování časem a prezentují ho

Opět se s dětmi sejdeme v kruhu a probereme, jaký je jejich názor na cestování časem, jestli bude někdy opravdu možné atd. Na závěr budeme opět hlasovat, kdo by této možnosti využil, tentokrát obohaceni o novou, vlastní zkušenost.

13:00 návrat do DDM

3.4.1 Reflexe čtvrtého dne

Na začátku dne jsem měla obavy, zda bude možné vést celou dramatickou lekci v lese, jelikož ale nebylo těžké nalézt dostatečně velký prostor, kde bychom měli soukromí, bylo toto prostředí vhodné i k dramatickým aktivitám, které jsem připravila.

Způsob uvedení do tématu pomocí schůze s agentem jsem si ověřila již v rámci mé předchozí praxe a vždy se ukázal být pro děti velmi atraktivní. I v tomto případě děti ihned přistoupily na učitele v roli (přestože jsem se toho zprvu obávala) a téměř všichni kladly vlastní otázky. Padly dotazy jako: kolik korun stojí výprava časem? Jak zajistíte, že na nějaké zvíře skutečně narazíme? Už se z výpravy někdo nevrátil? Jak dlouho taková výprava trvá? Je to bezpečné? Jak cestujete do minulosti? Apod. Když už ale diskuze trvala příliš dlouho, začaly některé děti přicházet s otázkami jako “když mě něco sežere komu vrátíte peníze, které jsem zaplatil?” a strhávat tak na sebe pozornost a tím aktivitu narušovat. Včas jsem ji tedy ukončila rozloučením a odchodem agenta, tedy svým výstupem z role.

Většina dětí byla myšlenkou cestování časem nadšena a tvrdily, že pokud by měly možnost, jistě by cestování časem využily. Vítek a Tom však namítali, že takové výpravy by mohly být nebezpečné, nejen pro ně, ale také pro potenciální budoucnost. Byla jsem překvapena, že někdo tento argument zmínil a řekla jsem, že se k němu ještě společně vrátíme později.

Než jsme pokračovaly dál, zeptala jsem se ještě, kdo by v tento moment využil možnosti cestovat časem a vydal se na výpravu do minulosti. Většina dětí (kromě čtyř) hlasovala pro ano.

U aktivity Malý dobrodruh se u většiny skupin objevovaly věci, které měli ten den všichni sbalené, jako pláštěnka, pití, kapesníky atd. Některé skupiny však byly kreativnější a udělaly např. z kapesníků kompresní obvazy na případné kousnutí, z repelentu sprej na hojení ran, ze lžice na boty teleskopickou zbraň atd. U všech skupin se aktivita setkala s velkým úspěchem a díky vhodně voleným komentářům mě a mého kolegy také pomohla vystupňovat napětí, které mělo doprovázet zahájení další aktivity.

Audio nahrávka výborně podpořila nastolenou atmosféru, přestože technické problémy zapříčily, že nebyla úplně dobře slyšet. Děti už si na tento způsob sdělování určitých faktů z příběhů zvykly, takže ho přijímaly lépe než na začátku naší společné práce.

Překážková dráha, která měla symbolizovat skutečnou loveckou výpravu zpátky v čase, sklidila u dětí opravdu velký úspěch. Zařazení aktivit, které dětem umožňují skutečně si “osahat” a naživo vyzkoušet věci, které jsou předmětem dramatických lekcí, může sice někdy být náročné na přípravu a organizaci, ale vždy je to velmi přínosné. Několik dětí při překonávání “lanové překážky” omylem seskočilo na zem, čehož jsem mohla vzápětí skvěle využít při “změně budoucnosti”. V rámci etud na téma “jak se změnila budoucnost” vznikaly velmi zajímavé situace - jedna ze skupin rozehrála svět, ve kterém stále žijí dinosauři, další zase svět, ve kterém vůbec nevznikla a nebyla osídlena Čína (covidová doba se zřejmě podvědomě vepsala do mysli i malým dětem). Některé ze skupin se uchýlily pouze k drobnějším změnám - např. lidé mluví pomaleji, lidé chodí pozpátku atd. Bylo velice milé sledovat, jak děti daly průchod své fantazii a společně přišly s velmi kreativními nápady.

V tento moment jsem si pouze uvědomila, že jediným drobným nedostatkem jinak velice dobře fungující lekce bylo nedůsledné použití učitele v roli. Jako učitel v roli jsem děti dovedla až k lovecké výpravě, protože však trvalo velmi dlouho, než se děti vystřídaly, vystoupila jsem ze své role, abych zatím zabavila ty, kteří čekaly, až na ně přijde řada. Pak jsem se do role již nevrátila a pokračovala v dalších aktivitách sama za sebe. Děti si toho sice téměř nevšimly a chod lekce to nijak nenarušilo, ale zpětně vnímám, že by to všechny aktivity lépe a logičtěji propojilo.

Aktivita Podnikání s časem taktéž přišla se zajímavými nápady, jako např. tematické školní výlety do minulosti nebo zprostředkování večere s vaší oblíbenou osobou z minulosti atd. Některé skupiny, zejména skupina složená z mladších chlapců, si však se zadáním nevěděly rady a potřebovaly mou pomoc, aby mohly dále rozvíjet nějaký nápad a udržely pozornost.

V závěrečné reflexi několik dětí označilo tuto lekci za to nejlepší, čemu jsme se zatím věnovali. Myslím, že tomu tak bylo zejména díky rozmanitosti a názornosti aktivit, které se monotónně neopakovaly a byly v rámci lekce logicky seřazené.

Většina dětí (až na 5 jedinců) se shodla, že by možnosti cestovat časem nevyužily. To byl velký posun od začátku lekce, kdy naopak téměř všichni tuto možnost chtěli využít. Společně jsme tedy na závěr diskutovali i o tom, jak důležité je o věcech a jejich možných dopadech přemýšlet, protože jsme si sami mohli vyzkoušet, co dokáží neuvážená rozhodnutí zapříčinit.

3.5 Den pátý - závěr tábora

8:00 - 12:00 dopolední blok - reflexe a tvorba krátkého vystoupení

8:00 - 8:30 dramatická rozcvička

Cíl: děti se naladí na další práci s dramatickými metodami

Na začátek dne zařadím na rozehrání některé z dramatických her - autobus emocí, čistou improvizaci, pantomimu atd.

8:30 - 9:00 reflexe

Cíl: děti prezentují svůj názor na literární látku, kterou jsme se zabývali

Společně s dětmi si sedneme do kroužku a znovu si projdeme příběhy, kterým jsme se věnovali, věcem, které jsme vytvořili a informace, které jsme si zapamatovali. Z této aktivity by měl vzniknout jakýsi seznam momentů, které by bylo možné využít v závěrečném vystoupení.

9:00 - 12:00 dramatická práce - tvorba etud

Etudy - střípky příběhů

Cíl: děti vytvoří a sehrají etudu, která připomene jeden z probraných příběhů

Děti se rozdělí do skupin, ve kterých pracovaly při prvním příběhovém dramatu (kvůli vyváženému počtu mladších a starších dětí). Dostanou za úkol vybrat si jeden moment z jednoho z příběhů, které jsme si společně představili, a sehrát ho v krátké etudě. Jelikož dostanou na její přípravu dostatek času, měla by mít pevně daný scénář a formu (možné mít i kostýmy a rekvizity).

Tvorba finálního tvaru

Cíl: děti sestaví krátký divadelní tvar

12:00 - 13:00 oběd

reflexe tábora

Cíl: děti zhodnotí program tábora

Společně si sedneme do kroužku a zreflektujeme, co jsme zažili, jak se nám celkově líbil tento způsob práce, co bychom příště uvítali jinak atd.

14:00 vystoupení, konec tábora

Cíl: děti veřejně odprezentují krátký divadelní útvar

Ve dvě hodiny se sejdeme s rodiči v DDM a po skončení vystoupení se každý vydá domů.

3.5.1 Reflexe pátého dne

Poslední den příměstského tábora proběhl zcela jinak, než jak byl původně naplánovaný. Děti se na začátku dožadovaly pantomimy a Autobusu emocí, protože si dramatické hry v průběhu tábora velmi oblíbily.

První reflexe uplynulých příběhů proběhla celkem standardně - společně jsme si připomněli příběhy a témata, kterými jsme se zabývali, k čemu jsme nakonec došli, porovnávali, jaký příběh je oslovil nejvíce, jaké byli jeho nejlepší momenty atd. Většina dětí mluvila spíše o povídce Buráceni hromu, jelikož jsme se jí věnovali den předtím a také protože byla lekce týkající se této povídky lépe propracovaná.

V etudách pak skupiny zobrazily následující momenty:

- Chůze po speciální stezce mezi dinosaury na lovecké výpravě v minulosti
- Večeře u rodiny Bodoniových
- Představení firmy na výpravu do minulosti
- Střelba na dinosaury
- Let raketou

Protože dvě skupiny na začátku chtěly zpracovávat téměř totožný moment (vstup do minulosti, chůze po stezce a první setkání s dinosaury), musela jsem jim pomoci vydat se alespoň lehce odlišnými směry, aby tak vznikly dvě různé etudy.

Po odprezentování jednotlivých etud jsme začali dávat dohromady jednoduchý divadelní tvar. Společně jsme se domluvili na jednoduchém konceptu - dva moderátoři (Lucka a Tom) krátce uvedou etudy jako "ukázkou" naší společné práce a etudy se pak za sebou v logickém sledu jednoduše vystřídají.

Když jsme však skutečně začali zkoušet dávat tento divadelní tvar dohromady, děti začaly být velmi nervózní. Moderátoři se po chvíli zkoušení vzdali své role a nikdo nechtěl jejich práci převzít. Když jsem se jí ujala já a můj kolega, působilo vystoupení dojmem školní besídky. Přechody mezi scénami byly chaotické, děti pokaždé měnily text své etudy a ta poté mnohdy nevyzněla, všichni začali být otráveni a ztráceli pozornost.

Po asi dvou hodinách marného snažení dát vystoupení dohromady jsme se rozhodli od původního plánu upustit. Cílem posledního dne bylo vytvořit výstup, který jsme v podobě jednotlivých etud dali společně dohromady, ale usoudili jsme, že veřejné vystoupení bylo příliš ukvapeným krokem v rámci pouze několikadenní práce s nezkušenými dětmi. Přestože dramatické aktivity přijali všichni velmi dobře, ne všechny děti se cítily komfortně při veřejném projevu a hraní, bylo tedy nejlepším možným rozhodnutím na ně nevyvíjet tlak a ukončit naši společnou dramatickou práci závěrečnými etudami, které děti odehrály jen v rámci táborové skupiny, tedy bezpečného prostředí a společnosti, na kterou byly zvyklé.

Po obědě jsme věnovali dostatek času závěrečné reflexi tábora. Všechny děti se usnesly, že se jim práce s dramatickými metodami líbila, někteří však samozřejmě měli výhrady. Několik dětí zmínilo, že se jim od začátku nelíbila myšlenka závěrečného vystoupení, protože přestože si užívaly práci s dramatickými metodami, nijak netoužily po veřejném vystupování. Na to někteří navázali tím, že se ze začátku necítili příjemně při tvorbě živých obrazů, postupně to však překonali. Na konci tábora už se nikdo v rámci etud nebo živých obrazů necítil nepatřičně. Mnozí projevíli zájem o více lekcí, jako bylo Burácení hromu, protože se jim údajně velmi líbilo "jak jsme prožívali příběh, jakoby to bylo doopravdy". Objevily se i takové názory, že dramatickým aktivit bylo v rámci tábora příliš, jiní však oponovali, že by jich uvítali mnohem více, např. místo výletu do plzeňské Techmanie.

4. Závěr

V rámci příměstského tábora se mi podařilo naplnit většinu cílů, které jsem si na začátku projektu stanovila. Všichni účastníci měli možnost seznámit se s dílem Raye Bradburyho a dozvědět se něco o jeho životě. Téma blízké budoucnosti a sci-fi příběhů se prolínalo všemi aktivitami, které byly součástí programu, a ukázalo se být atraktivní a aktuální pro děti všech věkových kategorií.

Práce s rozmanitou skupinou, která neměla žádné zkušenosti s dramatickou výchovou, pro mě byla velkou výzvou a přinesla několik zásadních poznatků. Ověřila jsem si, že dramatické metody nejsou náročné na pochopení ani provedení, ale vyžadují dostatek času, aby si na ně všichni podle svých potřeb přivykli. Na začátku tábora jsem se obávala, že stydlivější děti odmítnou být součástí některých dramatických aktivit, neměla jsem však jedinou negativní zkušenost, která by tuto teorii potvrzovala.

Důvody, proč všechny děti přijaly dramatické aktivity bez větších výhrad, byly dva. Velmi pomohlo postupné představování jednotlivých metod, jejich zkoušení na dobrovolné bázi a dostatek času, který jsme si na to vyhradili. Významným faktorem však byla i atmosféra v rámci skupiny, kterou jsem jako nově příchozí pedagog do velké míry nemohla nijak ovlivnit. Měla jsem to štěstí, že děti se předem znaly a byly na sebe dobře naladěné, proto velmi rychle vytvořily bezpečné a přijímající prostředí, ve kterém se ani introvertní děti nestyděly zapojit se do dramatických aktivit. Pokud bych narazila na skupinu nefunkční, mohlo by přijetí dramatické výchovy vypadat zcela odlišně, jelikož pětidenní tábor neposkytuje dostatek prostoru pro vybudování bezpečného prostředí v rámci nefunkční/špatně funkční skupiny.

V průběhu jednotlivých dní bylo možné pozorovat, jak děti získávají stále větší sebevědomí v rámci etud či živých obrazů a jejich jazykový projev se v některých případech i mírně zlepšil. Pro výraznější posun by bylo nutné se na tuto stránku dramatické výchovy zaměřit podrobněji, například pomocí různých mluvních cvičení nebo individuální hlasové/dechové práce. Jelikož ale kultivace mluveného projevu nepatřila mezi hlavní cíle naší společné práce, považuji i drobné změny za uspokojivý výsledek.

Jediným cílem, který se nepodařilo zcela naplnit, bylo vytvoření závěrečného výstupu a jeho prezentace před diváky (rodiči). V tomto případě je nutné říci, že tvorba byť jen drobného divadelního tvaru byla příliš ambiciózním plánem pro jednodenní práci v rámci závěrečného dne. Můj projekt byl zaměřen především na seznámení nezkušených dětí se základními metodami dramatické výchovy a poskytnutí zážitku, který nabízí příběhové drama. To je velmi odlišný způsob práce od toho, který vede ke vzniku divadelního tvaru. Není tedy divu, že tato část projektu skončila neúspěšně. Jsem velmi ráda, že došlo alepoň ke shrnutí a reflexi jednotlivých příběhů pomocí závěrečných etud. Tímto způsobem mohl mít náš společný projekt logické a funkční zakončení a děti nemusely být vystaveny stresu spojeného s veřejným vystupováním, na které se svou čerstvou zkušeností s dramatickou výchovou nebyly vybavené.

Projekt "Po stopách Raye Bradburyho" samozřejmě nabízí i celou řadu rozšíření. Povídky Raye Bradburyho jsou velmi rozmanité a všechny mají značný dramatický potenciál, proto by bylo možné projekt rozšířit i o další příběhová dramata. Některé z nich by pak mohlo být východiskem pro divadelní představení, které by mohlo vzniknout v rámci práce souboru literárně-dramatického oboru, ale i jako táborový projekt skupiny dobře obeznámené s dramatickými metodami.

Při případné další realizaci projektu bych věnovala větší prostor postavám, které v povídkách vystupují. Příběhová dramata, která jsem na motivy povídek sestavila, se věnují tématům budoucnosti spíše obecně, a skutečný příběh povídky se s nimi jen lehce prolíná. Bradburyho postavy jsou však výborně vystavěné a mají v příbězích důležitou funkci, věnovala bych jim tedy více prostoru, ale následné rozhodování v momentech konfliktu nebylo založeno jen na obecné znalosti problematiky, ale také na dobré znalosti osobností a motivací jednotlivých postav. Dobře se mi naopak osvědčila např. metoda učitele v roli, který může vystupovat jako skutečná postava příběhu či jako smyšlená osoba, sloužící účelům příběhového dramatu (např. jako agent v Burácení hromu). Na tuto metodu reagují dobře i děti, které nejsou zvyklé na dramatickou práci, a dodává scénáři lekce autentičnost. Funkční jsou také živé obrazy, které si velmi rychle osvojí i méně zkušené děti, s jejichž zařazením je však třeba opatrnosti, protože jejich nadužití může lekci učinit jednotvárnou.

Dramatická výchova v rámci příměstského tábora má svá jedinečná specifika. Narozdíl od dlouhodobé soustavné práce např. v rámci literárně-dramatického kroužku pracujeme s nově vzniklou skupinou (ať už se její členové předem znají či ne) po velmi krátkou dobu. Je tedy třeba rezignovat na uplatnění některých složek dramatické výchovy, zejména na individuální rozvoj mluveného projevu dětí či jejich hlasových či pohybových dovedností. Příměstský tábor nenabízí dostatek prostoru jednotlivé děti dobře poznat a odhadnout, co pro svůj osobní rozvoj potřebují, tudíž je třeba soustředit pozornost spíše na cíle v rámci celé skupiny - kolektivní spolupráci, obecný rozvoj dětské kreativity a předání základního povědomí o dramatických metodách. Velkou výhodou příměstských táborů je kontinuita práce - po dobu pěti dní je možno s dětmi nepřetržitě pracovat osm hodin denně. Díky tomu má práce vždy logickou a přímou návaznost a není potřeba každou lekci časově limitovat kvůli přesně danému rozvrhu, který většinou neposkytuje více než 90 minut jedenkrát, ve výjimečných případech dvakrát týdně.

Použité zdroje

Primární literatura:

BRADBURY, Ray. Kaleidoskop. Přeložil Jarmila EMMEROVÁ. Praha: Odeon, 1989. Klub čtenářů (Odeon).

Sekundární literatura:

KUBOVÁ, Dominika. *Autorská estetika Raye Bradburyho*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

Raketa z PET lahve https://decko.ceskatelevize.cz/cms/porad-teleskop-data/docs/navod_01.pdf [citace 12.5.2023].

ULRYCHOVÁ, Irina. Drama a příběh: tvorba scénáře příběhového dramatu v dramatické výchově. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Katedra výchovné dramatiky DAMU, 2007. ISBN 978-80-7331-096-7

MACHKOVÁ, Eva. Volba literární látky pro dramatickou výchovu, aneb, Hledání dramatické. 2., dopl. vyd. [i.e. 3., dopl. vyd.]. V Praze: Akademie múzických umění, 2012. ISBN 978-80-7331-214-5

Přílohy

Příloha č.1 Fotografie z prvního dne tábora

Narativní pantomima

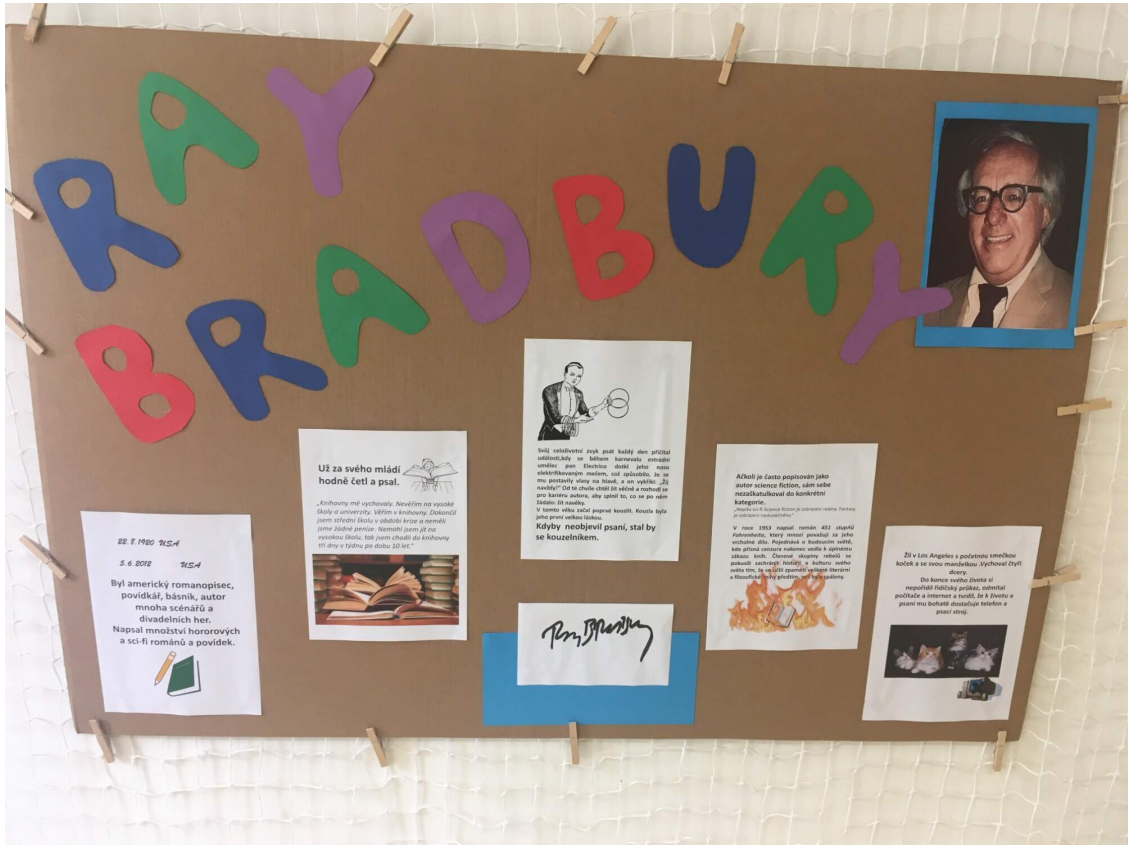
Improvizace

Pantomima

Živé obrazy

Ray Bradbury - plakát

Stopovačka

Příloha č.2 - fotografie z druhého dne

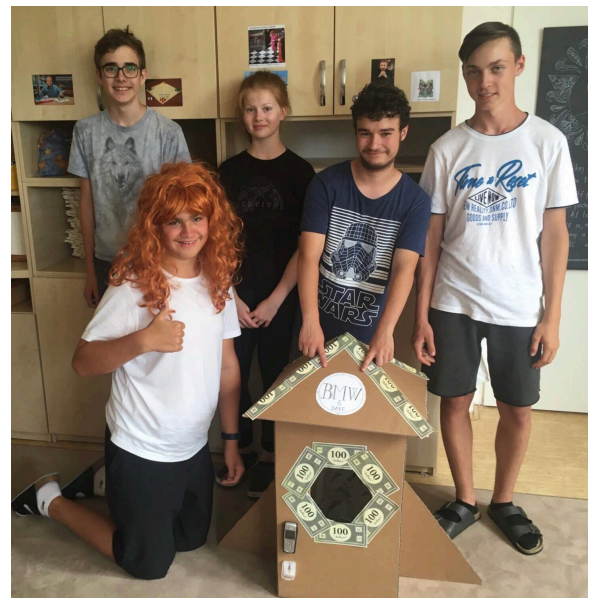
Uvedení do příběhu

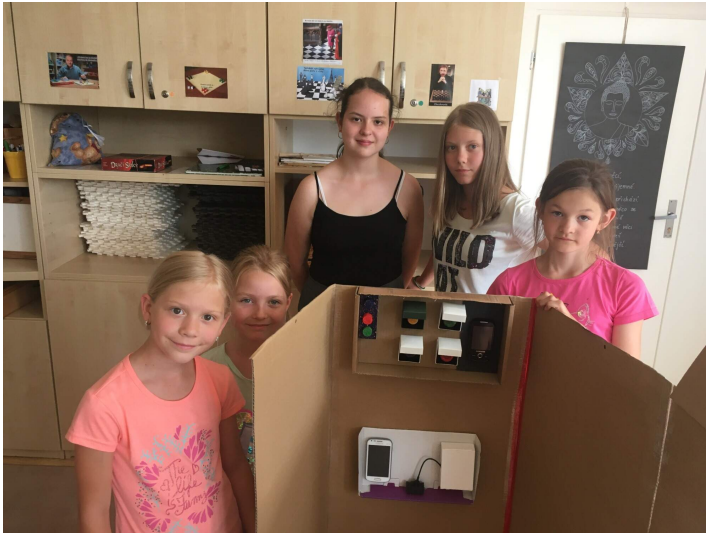
Etudy - svatba

Rodina Bodoniových

Stavba rakety

Stavba rakety

Raketa z PET lahve

Stavba rakety

Odpalování rakety

Příloha č.3 - fotografie ze třetího dne

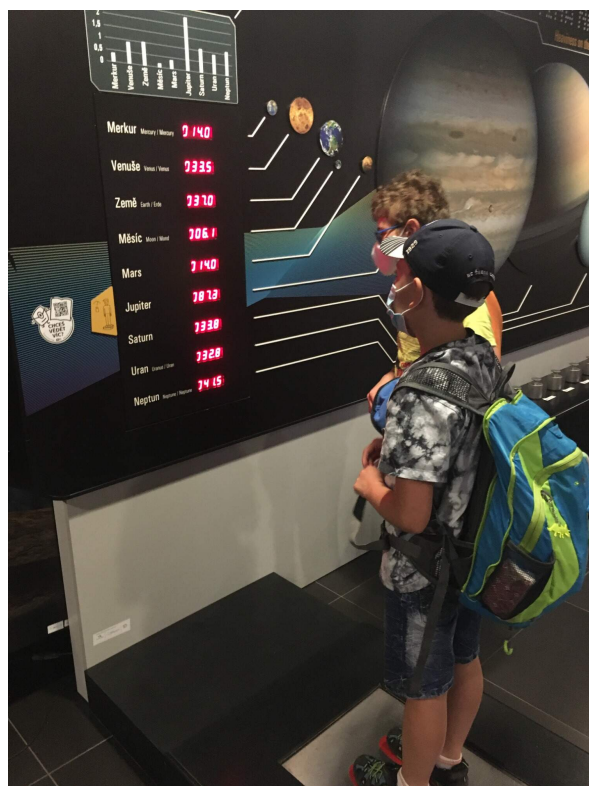
Výlet do Techmanie

Prohlídka exponátů

Prohlídka exponátů

Prohlídka exponátů

Příloha č.4 - fotografie ze čtvrtého dne

Uvedení do příběhu

“Překážková dráha”

Aktivita “Malý dobrodruh”

Střelba na dinosaura

Příloha č.5 - fotografie z pátého dne

Příprava etud

Etuda "lov dinosaura"

Etuda "rodina Bodoniových"

Nacvičování etud podle scénáře